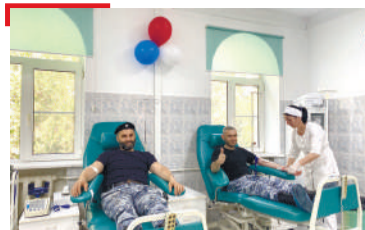

СПОРТ
Вай спортсменаша
дакъя лъацар, регбех
йолча яхъе

16

МАЪЛ
ГалгӀайчен
пирстопаша цӀий
дӀачудалара гулакха
юкъяе дакъя лъацар

15

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№21 (12598)
Аьтинга
бутт,
1 ди, 2023 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
маьтсела бетта 1-ча дийнахъа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хъарак»
яха орден
еннай

НАЪХА ХЪАШТАШ
Лоамашка салола
гӀишлош еш латт

4

МОТТИГИЙ КУЦ
Хи йистошка
лостам бир

5

САЛОИАМ
Магасерча «Даь аллея»
оалача моттигера,
хин кхуркхолгаш болх
беш да

6

ЛИТЕРАТУРА
ГалгӀайче дездеш
да цӀихеза йоазанхо
ваь ди

8

ДОТТАГІАЛ
Къамаш довзар
хилар цох

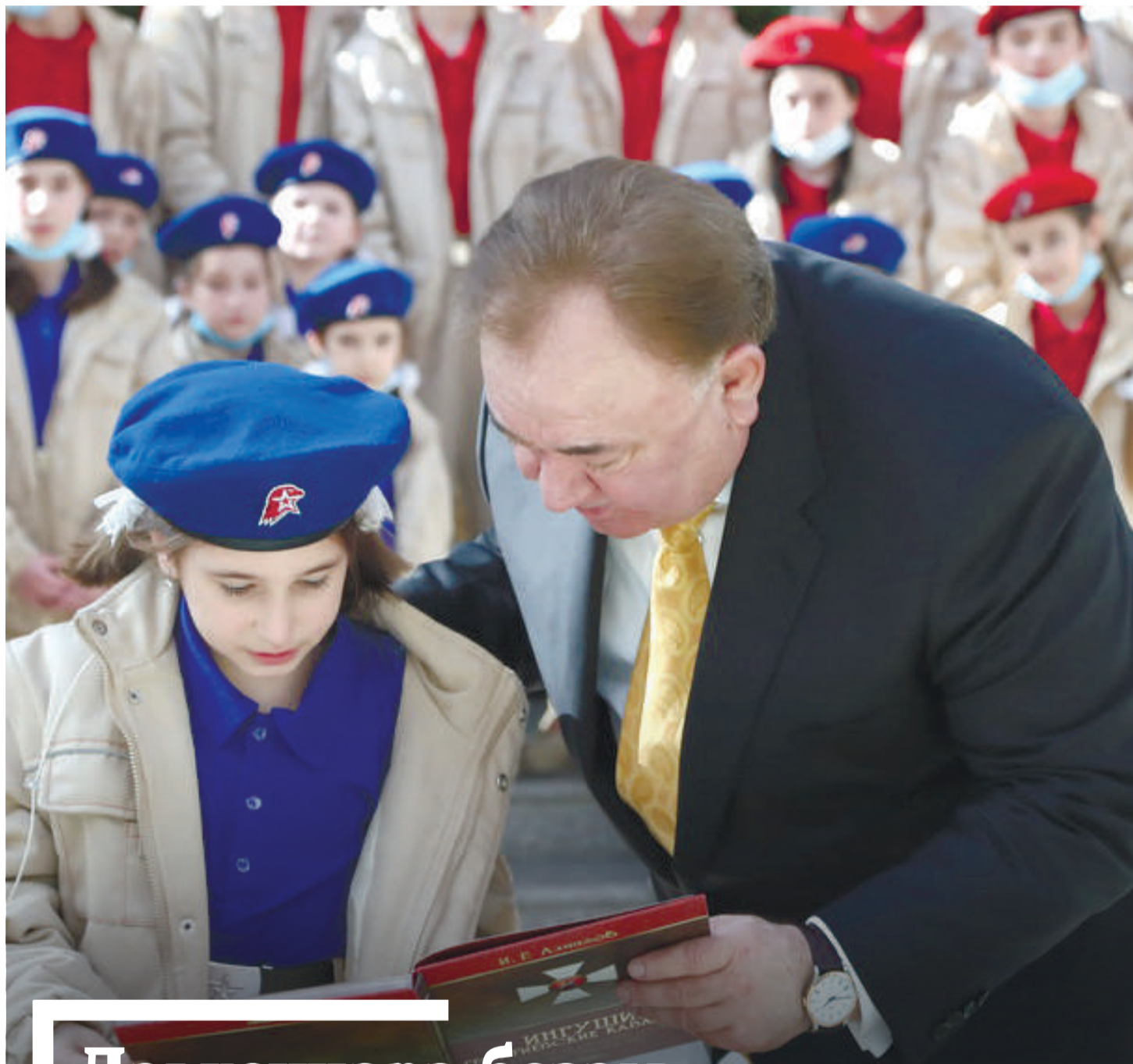
9

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

Даьхенцара безам

ГалгӀайчен кулгалчоcho белгалдир, «Къонача
эскархоша» дика толамаш даьха хилар

2

ЛерхӀам

Газета совгӀат дир
«Кванториумо»

3

Дарбанчен коара маъждиг тоадергда

Султиганакъан Йоакъап

Шолжа-Шахъарерча дарбанчен коа доалла маъждиг, боккха болх дӀахъош тоаде лерхӀ. Из беркате болх, шийна дӀатӀаийца, дӀачакхбоаккхар ва, Даъла духъа хоза гӀулакхаш доаржадеш вола саг.

Ший цӀи ма яккха аьнна дехар даъд цу беркатеча сага. «Дарбанчен коа доаллача маъждигага хъажа вахар, шахъара да вола Ӏумаранакъан Аслан, шийца администрацера болхлой болаш. Боккха болх дӀахъош тоаде дезача маъждигага, из дагӀача доазонга хъежар уж», - йоах тхога бенача хоамо. Укх бетта дӀадоладаъд хъалхара балхаш. Эшаш дола ахча, из гӀулакх дӀатӀаийчачо хъаденнад.

Кердача балха моттигаш тоаеш боакх къахъегамхой. ХӀанзчул тӀехъагӀа, маъждиге ламаз эцарашта дукхагӀа моттиг хургъа. Лакхде лерхӀ маъждига мимар, чура пенаш, геттара хоза тоаде лерхӀ. Цул совгӀа, куц тоадергда маъждиг дагӀача доазон.

«Доккха баркал оал оаха, тахан из мах баъ варгвоаца гӀулакх дӀахъош воаллача саг! Даъла духъа цо леладер, боккха маъл хинна бӀаргагӀуда цунна! Дала иразе, аьттонца воахаволва из!» - аьлар шахъара мӀре

ГӀалгӀайчен кулгалхочо белгалдир, «Къонача эскархоша» дика толамаш даъха хилар

Султиганакъан Йоакъап

ГӀалгӀайчен кулгалхочо Келаматанакъан Махъмуд-Ӏаьлас белгалдир «Къонача эскархоша» дика толамаш даъха хилар. Цар дездир, шоай болам вӀашагӀбелла ворхӀ шу далар. ДукхагӀа даъкъе, таханарча денга кхоачаш, из эггара боккхагӀбола тӀема а Даьхенцарча беама а болам ба, вай ГӀалгӀайче хинна ца Ӏеш,

ерригача Россе а, иштта РФ массайолча мотте а, аьлар «Сердало» газетага мехка кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«Цу болама мугӀарашка вӀашагӀкхет, кагирхой дикагӀбола викалаш. Цар толамаша хъагойт тӀема-даьхенцара беама совбаккхара Ӏадаташ кердадоалаш латташ хилар, уж шоай Даьхенна мутӀахъа

хилар», — аьлар Махъмуд-Ӏаьлас.

Мехкадас иштта белагалдир хъехамчаша дика къахъийга хилар, къонача эскархоша дика толамаш доахаргдолаш, физически а кхоллама а наькъ тӀа уж тӀех хургболаш, мехка вахаре цар шоай дакъа дӀалоацаргдолаш, вай сийленгий мах царна бовзаргболаш, дукхача къамех латта вай Даьхе царна езаргйолаш.

Цо баркал аьлар цу болама кулгалхочунна Бохтаранакъан Мадинайна, цул совгӀа, Россена мутӀахъа болаш къона эскархой кхебарах, царна шоай мехка истори а тӀема котало а дика йовзаш хиларах.

Келаматанакъан Махъмуд-Ӏаьлас беррига къона эскархой даькъалабийцар, массайолча оагӀорахъа цар юкъарлонна болх дика дӀабахъар ловш.

Экзаменаш дӀаяла езараш даькъалабийцар Мехкадас

Султиганакъан Йоакъап

Экзаменаш дӀаяла езаш болча дешархошка, аьттув

болаш дӀачакхдалда шун из гӀулакх, аьлар вай мехкадас Келаматанакъан Махъмуд-Ӏаьлас. «Из ди сатем боацаш да, дешархошта санна цар хъехархошта, даьшта, ноаношта. Диззача 11 шера цар де-

шара тӀахъожаш, уж нийсача, беркатеча наькъа тӀахъехаш къахъийгад цар.

Цъхана цар дӀабихъача боккхача балхах хиннар хъагойтаргда тӀехъарча экзаменаша», - белгалдир вай Мехкадас ший телеграм-канале. Иштта цо хъоахадир, дӀаенна йистеяьнна цъха экзамен, цъхаккха новкъарле йоацаш, дика дӀачакхъяларах хоам баъб шийга, аьнна. Келаматанакъан Махъмуд-Ӏаьлас даькъалабийцар ишкол яккхараш, тӀехдика экзаменаш дӀа а енна, Россе лакхерча вузашка деша отта аьттув, низ хилба шун, аьнна. «Аз массахана белгалдаьд, республиканна лакха кхетам бола, говза къахъегамхой беа, яхаш. Керттердар да, тахан цар нийса, дӀахойодача хана езаш, лоархӀаш дӀахъоргйола балха говзал харжар. ХӀанз нийса хержа дешара моттиг, доккхача вахаре бода бӀаьхана никъ ба!» - аьлар Мехкадас.

Парламенте безбир «Сердало» болхлой, газета 100 шу даларца

Султиганакъсан Йоакъап

«Сердало» газет арадала доладелча денз, бІаь шу дизара Ди дездеш, ГІалгІай Республикан Парламенте лаьрхІа йола кхетаче дІайихъар. Цига дакъа лоацаш хилар депутаташ, къаьнагІчарех цаІ долча газета къаьнегамхой, журналисташ, культуран, Іилман болхой.

Ше къамаьл дІадоладеш, ГІалгІай Республикан Халкъа Гуллама кулгалхочо ТІумхой Мухъмада белгалдир, газето исторена доккха дакъа юкъедена хилар, редактораш, корреспонденташ хъамсара мох тоабара, лорабара бехктокхаме хилар. ГІалгІай мотт лорабара, моттигерча Іаьдалца айхха бувзам лелабара доккха дакъа юкъеденад оаш.

Тайп-тайпарча ханашка болх беш хъабоагІа «Сердало» газета болхлой дакъалабийцар вице-спикера Хъашанакъсан Азас.

Вай истори, «Сердало» газет юкъе доацаш, хиннадац цІаккха а. Массайолча хана, цу газета кхолламца граждандски, профессионални декхар кхоачашдеш хъадаьжкад вай», — аьлар цо.

Иштта цу кхетаче гулбеннарашта гойтар «Сердало» дола лоаца фильм, цунга ГІолла гуш хилар «Сердало» газета сий дола истори.

Кхетаче иштта къамаьл дир «Сердало» газета керттерча редактора Курскенакъсан Хаджата, цІихезача журналиста, юкъарлонна болхлочо Овшанакъсан Жансурата, иштта кхыча болхлоша. Цар белгалбир итташ, бІаьш цу газете болх баьраш, шоай низ, хьинар дІалуш из дегІадооладаьраш.

Керттера теркам тІабахийтар редакце кхоачашде дезача кердача декхарашта, таханарча хано дІадехарашта.

Журналисташ тІаййцар, дег чура доагІача дІайхача, хозача дешашца даькъал а бувцаш, совгІаташца белгал а беш. Цар дукхача шерашка хьинаре къаьнегарах Сийлен грамоташ, баркал оала совгІаташ делар Халкъа Гулламо.

Газета совгІат дир «Кванториумо»

Гаьгенакъсан Мартина

«Сердало» газетá, цун 100 шу дизарца из даькъала дувцаш, шоай технопарке хъадаь сахъат редакция совгІата делар цигарча зІамигача зиракаша. Харсенакъсан Раяна,

Дзейтанакъсан Амина, Тебой Раяна, Гудантанакъсан Имана ба цу тІа къахъийгараш.

Из хъа мишта де деза берашта дІахъехаш, хъалха лаьттар я Москверча промышлен

ни университетте дизайна говзал Јомаеш дийша Йовлой Аминат. Белгалде деза, из болх пхе оагІонах латташ хилар. Сахъат мишта хилча дикагІа да уйла еш, дикка ха яьккхар цар. «Дукха уйла йир оаха, малагІа совгІат делча бакъахъа да-

хьогІ, яхаш.

Пайдане, беркате йола хІама яла ловра тхона. Цун кеп хъакхоллаш дикка къахъийгар оаха. КІай, Іаьржа, овкъара бесаш юкъедооладеш; хъаде лаьрхІар оаха тхоай совгІат».

Баьча балха лерхІам бир

«Сердало» газета журналистá, библиотекай болх бовзийташ къахъегарах, майдилг елар

Батайнакъсан Хъава

Вай къаман библиотека кулгал деш йолча, цІихезача культуран болхлочо Газданакъсан Радимас, библиотека болх массарашта дІабовзийташ къахъегарах йола майдилг елар, «Сердало» газета вовзаш волча журналиста Газданакъсан Ахьмада.

Из кхетаче хетаьяр, библиотека 30 шу дизара. Газданакъсан Ахьмада дукха къахъийгад, къа-

ман библиотеко дІахъош бола болх газетата ГІолла мехкахошта дІабовзийташ. Ший декхараш диза кхоачашдеш, бехктокхаме ший болх дІахъош, хъаваоагІа из дуккхача шерашка. Библиотекай балха ГІо дарах йола майдилг елар, цу накъь тІа хьинаре, кІаьд ца луш лаьттарашта. Иштта из майдилг укх шера кхаьчар, Россе турпал волча Осканакъсан Сулумбика вахар довийташ йола музей хъакхеллача, цІихезача хьехархочун Гарданакъсан Абузара Маликайна.

4 НАБХА ХЪАШТАШ

Лоамашка салола гишлош еш латт

Султиганькъан Йоакъан

Палггайчен хозагча лоаман моттигашка салолаш болча туристашта, наькъахошта лаьрхIа лагераш, салаIа докхий доаца ценош хьалдеш латт, аьлар «Сердало» газетата вай мехка кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«ЖIайрахьа, Шолжа кхалешкарча лоамашка туристашта лаьрхIа керда моттиг кийчеш я. Россее йоккха йоаца туризм дегIайоагIаш я, моттигерча Iаьдало шийна могоар ду из дегIайоалаяра. Палггайчен кулгалхочо Келаматанькъан Махьмуд-Iаьлас тIадиллача декхарах, «САФМАР» оалача маьл хургбола гIулакхаш деча ганзо вIашагIеллача проектах, Гучарананькъан Михаила дакъа а лоацаш, Эса-Чюже 20 зIамига цIа хьалдергда туристашта лаьрхIа», - аьлар хоамо.

Республикан ЖIайрахьа кхале вахача хана, Келаматанькъан Махьмуд-Iаьла, «САФМАР» ганза кулгалхо хьежар, наькъа арабаьнна леларашта лаьрхIа хьалдаьча зIамигача

дийтта цIенга.

2023 шу чакхдалале, гишлонхоша кхы а цу тайпара ялх цIа хьалдергда, туристашта лаьрхIа.

Келаматананькъан Махьмуд-Iаьлас белгалдир, шийла хозагIа кхы йоацача моттиге туристашта салаIа цу тайпара хьал хилар дика да, аьнна.

Укхазе салолаш хиннача цхьацабараша, цу деша мах оттабаьб, цига салолаш йола ха дIаяхьа туристаш йиш йолаш хилар, дика хеташ, хьаллоац. Салолаш болча наха дикагIдола хьалаш хилийта деза.

Кастлуш эггара чIоагIаIа наха салолаш йола ахкан ха дIайолалу, туристаш дукхагIа хургба, вай уж тIаэцара кийча хила деза. Цо тешал ду вай салолача наха дола хьалаш кхоллаш хилара», - аьлар Палггай Республикан Кулгалхочо.

Хьалдеш дола кемпингови оала зIамига цIалгаш, цIи ялара кхерам болаш а дац. Хьалдеш а цу цIалгашта дIайохийташ а яр Iалама бийдал я: аьшк, дахча, кхера. Гаьна доаццаш санитарни хьалий доазув а да, хьалайна нувхаш сиха дIаяхьа

таро я. Салолаш болча наьха аьттув ба еррига шоай машенаш Iооттае, бийса яккха совца, чам болаш дола даар даа, беаеме ха дIаяхьа.

ХьалхагIа Палггай Республикан Кулгалхочо цох лаьца цкъа белгалдаь Ийнадац, туризм дегIайоалаяра, иштта республикан хьачуйоагIаш йола налог

дукхагIа хилийгара мел эшар долаш да, аьнна. Цул совгIа, из дегIайоро таро лу бюджета тIабоагIа пайда совбаккха, наха балха моттигаш хилийта.

Мехкарча Iалама охлой

Вайна гонахьара хозне лораю нах

Ирчакхананькъан Сали

Ховш ма хиллара, 1972 шера денз Iалам лорадеча наьха ди дезду вайцига. Арахьа миштад хац сона, бакьда Палггайченна-м боккха пайда баьннаб цох. Цу 70-ча шерашка вай мехка, къаьстта Наьсарен районе, чуйилла болабелар газ. Из бахьан долаш, хIара шера хьокхаш, дахчанна йоагаш лаьтгача хьунаша, «хах» аьнна, паргIата садаькхар, хIана аьлча хIанз каст-каста декацар хьунагIа диг е херх. Укх тIехьарча ах бIаь шера чIоагIа эргаданнад СурхотIарча, Iаьлий-Юртарча, Яндарерча, МагIалбика, Шолжа, ЖIайрахьа кхалешкарча хьуний гIулакх. Вай из ца зуйя а, хетаргахьа, дикка цIенденнад вай садоаха фо.

Машенаша бIех ца доре-м,

хIаране вахар дикка дIаьхде а мегар цо. Хьунаш шоаш тIаяларал совгIа, дукха дIаюв вай мехка. Цу хьакъехьа массехк масал доаладергда аз. 2017 шера Шолжа кхалерча Галашка Палггай Республикан 25 шу дизарга 5 гектара тIа дIаегIар нажа гаьнаш. ХIаьта цар вай бахархой бе-бе хьашташ кхоачашдергда, Iаламца а вахара хьашташца а дувзаданна. 2021 шера денз вай республикере нах дакъа лоацаш ба Еррига Россее хьаллаьцача болама юкье, цу болама чудоагIа «ДегIаьлаца беш дIайогIар». Из болх дIахо дIахьош хилар вайцига 2022 шера, карарча шера а тайп-тайпарча юрташка, шахьарашка, цу даькъе Магасе а дIайогIаш я эргача фух йола гаьнаш.

Республике дукха ба хьун боахама цIихеза болхлой. Царех ба «Россе гIорваьнна хьу лелаер»

яха цIи лелаю Ирчакхананькъан М. С., Зурабананькъан Х. М.; дика хьун болхлой санна бовзаш бола Келаматананькъан Т. А., Келаматананькъан Я. М., Цискананькъан М. Х., Чахкенанькъан М. С., Озананькъан С. А., Пхьарчананькъан А. А., кхыбараш.

Бакьда Iалам духхьал гаьнаш хинна Iац, цунна чудоагIа вай хиш, даьгIенаш, цонаш, юртий а шахьарий а доазонаш. Цу лостамагIа бу болх а дикка тоабеннаб вайцига. Лоаман ЖIайрахьа кхалера гIалаш, кхьдола элгачаш дола моттигаш цIенъеш, галеш диза нувхаш дIайоахаш хилар вай республикере а арахьара тIабаьхка а кагирхой, дукха ха йоацаш Шолжа бердаш, Наьсарерча Iаман йистош цIенйир дуккхача моттигашка къахьегаш а дешаш а болча наха. Шоатта деношка вIашагIбетталуш, мехка куц хоздеш, къахьийгар юрташкарча администрацей, бахархой, къахьегамхой тоабаша. Шера керте цкъа бича болаш бац из болх, даим а цIенъе еза вайна гонахьара майдаш, сквераш, урамаш. Коммунальни боахама болхлоша дер доа ца деш, лораде деза, мугIарерча наха шоаш а гIо де деза царна, докхий хIамаш ца дойя а, нувхаш мукъагIа Iо ца кхувсаш, вай даха моттигаш цIена лоатгаеш.

Цкъаза наьха кара хIама доацаш, хьакимий бейода Iалама кхел. Цхьабараш шоай хьал тоаделча, Iалама кхы дукха сагата боацаш а нийслу. Цу хьакъехьа массехк шу хьалха са къамаьл хиннадар Палггай пачча хьалкхен университета хими

ко-биологически факультета деканаца, Илмай кандидатаца Тоачананькъан Ювназа Туханаца. Цо дийцадох, цхьайолча кхалешка Iалама хоза моттигаш йохаеш, шоашта пайда бергбола гишлош хьалъю, баьшга цIераш етташ дийна хIамаш йоаю, хиш бIехду, кхыметтел мобильни бувзама егIача вышкаша дикка зе ду наха а дийнаташта а. Кхы

а дукха дар цо дийцараш...

Iалам лорадеча наьха цIай долча укх деношка юха а тIахьеха безам ба вай мехкахой; царна зе даргдолча массадолча хIамах хьунаш, цар чура дийнаташ, хиш, даьгIенаш, фо, цонаш лораяра. Нагахьа санна вай уж хIамаш лорадойя, вай лораю вай мехка хозал а адамий унахцIено а.

Хин гѳулакх тоаде лерхІ

Султиганакъан Йоакъап

Илдарха-ГІалий тІара хин гѳулакх тоаде аьнна, 55 млн сом ахча хьожаде лерхІ цу лостамагІа йолча ганзо. «Шахъарера хин гѳулакх чІоагІа воча хьале латта дукха ха я. 90% хин турбаш, хьогге шоаш дуаргдар диа яьнна, тишъенна, хувца езарех я.

Шахъара таро кхоачам болаш яц, из гѳулакх аттачаха даккха. Илдарха-ГІала геттара шеръеннай, дукха нах хьаух укхаза баха, цунга хьежжа, кхоачамбоацараш а дукхагІа нийслу», — белгалду шахъарерча мэре болхлоша. Хьадувцадох, цу проектага гІолла, хин гѳулакх аттачаха даргда. 93 км дІалоацаш йола хин турбаш хувца лерхІ ца говш. Кердаяраш целелхара, мух цаяара дикагІа хургъя.

Хи йистошка лостам бир

Султиганакъан Йоакъап

бир цар.

Шолж яхача хин гонахъара йистош ценъе арабаьлар Іалама гѳулакх йолча министерствон болхло. ЦаІ ах километрага кхоачаш долча хин гонахъарча доазон тІа, лостам

«Хин йистош ценъе эттача Іаламах дог лазараша гулйир 74 гали нувхаш. СалаІа ухараша, шоашта тІехъа дІа ца йоахаш, йитача пластикан, Іоакъинга шушаех хьалйизар из мот-

тиг. Дог лазадолаш сурт дар Шолжа гонахъа хиннар.

Цхъа кеззига а, Дала хьаденнача хозача Іалама хам беш волча сага дергдоацаш хІама да, шийна тІехъа нувхаш йита дІавахар», — дейцар къахъегаш баьккараша. «Россе хиш» яха

берригача мехка дІахьош йола моттиг хьаллоацаш беш болх ба из. Шолжа-Шахъарерча ЖКХ болхлоша араьхар уж нувхаш. Царна а шахъара кулгалхошта а доккха баркал аьлар Іалама гѳулакх лорадеш лелараша.

МагІалбике полице 0,95 грамм мефедрон оала молха якккхай

Султиганакъан Йоакъап

Россе МВД «Малгобекский» МО болхлоша, шоай балха декхар кхоачаш деш, ккхерамзлен болхлошца цхъана, МагІалбик-Шахъаре, Лологоева урамах хьалаьца, бокъонаш лораяра отделе Іочувигар цхъа саг, чухъежачул тІехъагІа цунгара 0,95 грамм мефедрон якккар, аьлар «Сердало» газетага республикан МВД.

«Наркоманеца къовсам лоаттабар мелдалията йиш йолаш дац, цу балха юкье дакха лаца дезаш ба Іаьдала болхлош санна, мугІарера нах шоаш а.

Дукха ха йоацаш, ГІалгІай Республике гІолла йолча МВД наркотикашца къовсам лоаттабара йолча Урхаллено беррига вай бахархой тІахъийхабар, наркотикаш йоаржаярах, уж йохкарах, лелаярах шоашта ховш долчо, цу гѳулакх болча болхлошка хоам бе, аьнна.

Из де йиш я «WhatsApp» е телеграм-канале гІолла укх номерах: 8-999-493-07-07», — аьлар бокъонаш лорача органаша.

Наькъашка хьожаш ба, хьажа декхар дараш

Коазой Мадина

Республикерча наькый хьал теркалдеш, массахана цу хІаман тІахьожам лоаттабеш ба, наькый гѳулакх йолча министерствон болхло. Укх бетта,

дукха догІаш латтарга хьежжа, цар бе беза болх а дукхагІа ба.

Іурра арабаьле, лостам беш, къахъегаш хул вай наькъашка дугара беса къоанзолгаш лелаю къахъегамхой.

Наьсарера, МагІалбик кхалера, Шолжа кхалера наькъаш ценде арабаьннаб тахан уж хьинар дола нах.

ЛаьрхІа цу гѳулакха йолча машенаца наькъаш дулаш, наькъа йистошкара буц дІахьокхаш, боахк уж.

«Хьамсара мехкахой, наькъашкара бокъонаш лораш хила! Дала маьрша леладолда шо, воча хІамах лорадеш! Беркате хилба шун ник!» — яхаш, хоза ловцаш доах цар, юхегІолла тІехбувларашта.

Керттерча ураме сийрда хургъя

Султиганакъан Йоакъап

Магасерча Чахкенакъан СаІида цІерах болча урамера лампаш хувцаш, тоаеш болх дІабихъаб цу даькъ тІарча къахъегамхоша.

«Цу урамера тишъенна лампаш хувца, яхаш, дуккхаза дехар даьдар цигарча бахархой социальни оагІонашка гІолла. Магаса кулгал деш волча Орцханакъан Зайта

баьча соцамах, берригача урам тІара лампаш хувцаш, тоаеш болх дІабихъаб», — йоах тхога мэрерча болхлоша. Лампаш хувцаш, тоае езаца моттигашта кулг тохаш, болх дІабахъа лерхІ шахъара ерригача мийнгахка. Мэре яхачох, сеца моттиг йоацаш, дІакахъоаккхаргба из болх.

Керттерча шахъарера урамаш, баьдъелча сийрда хила деза.

ГалгIайчен бахархой тIахыйхар, наркоманеца кЪовсам лоаттабара

Султиганакъан Йоакъап

Республикерча бокъонаш лораяра органаша ГIалгIайчен бахархой а хъаьший а тIахыйхар, полицега цунах шоашта ховш долчох бола хоам а беш, наркоманеца кЪовсам лоаттабара, аьлар «Сердало» газетага ГIалгIай Республице гIолла йолча МВД.

«Хьамсара ГIалгIайчен бахархой, хъаьший! ГIалгIай республице гIолла йолча МВД викалаша тIахъех шо, наркоманеца лоттабеча кЪовсама юкье дакъа лаца, нагахъа санна шоашта корта тувлбеш йола молхаш е кхыйола вохавеш йола хIамаш, е уж лелераш байча, цох хоам бе укх номерах «WhatsApp»: 8-999-493-07-07», — йоах мехка бокъонаш лорарий телеграм-канале.

Эксперташа, хала а хеташ, белгалду, ГIалгIай Республикан доазон тIа тайп-тайпара наркотикаш хъачукхухъаш хилар, уж маьхальяхара цар шоай низ дIакхоачар деш хилар, цу юкьеболхаш бола вай кагийнах дукхагIа хулаш боагIа. ДукхагIбола нах тешаш ба, наркомане моллагIбола дезал толхабе йиш хиларах. Цар доккха халахетар ду шоай гаргарча наха. Из эггара доккхагIдола зе да, сэг воавеш дола ийрча гIулакх да.

Бокъонаш лораяра викалаша юха а белгалдаькхар, наркоманеца кЪовсам лоаттабар вай юкьяра гIулакх хилар, хIаравар декхарийла ва цу ийрчача зулама дукхала кЪовсам лоаттабара шийна дохъалуш дола дакъа юкьедахъа.

Магасерча «Даь аллея» оалача моттигера, хин кхуркхолгаш болх беш да

Султиганакъан Йоакъап

Магасера «Даь аллея» аьнна белгалдаьча доазон тIара цIихеза хин кхуркхолгаш дика болх беш да, республикан хъаьший а бахархой а гIадбугаш,

аьлар «Сердало» газетага Магаса мэре: «Шахъара бахархоша цигарча Iаьдалга хоам баьбар «Даь аллея» оалача моттигера кхуркхолгаш болх беш цахиларах.

Шахъара кулгалхочо Орцхананакъан Зайта тIадиллача декхарах, цу гIулакха бехктокхамечар этта хьал тоадара болх дIабихьар.

Цу тайпара кхуркхолгаш дика цIендир, хIанз уж болх беш да».

Шахъара Iаьдало цу оагIорахъа бахарашка кхайкарал дир, юкьярча моттигашкара хьалаш лорадара бехктокхаме хила, иштга укхзаза шоай бераш лораде, моттиг бIех ца еш хила, аьнна.

Юха а наркотикий хъакъехъа

Султиганакъан Йоакъап

Наркотик яхача зулама дукхала кЪовсам лоаттабеча комиссе, МВД болхлошца, шахъарерча кагирхой советаца, ловзар-викторина дIайихьар, 9-чеи 10-чеи классашкарча Илдарха-ГIалий тIарча дешар-

хошца.

Цу гIулакха керттера бахъан дар, наркотик яхача дохъажо толхадеча вахарах, доадеча иразах, цкъа цох хьокхавенначун дегIа тIаоттача Iазапах ма дарра кагирхошта дIадозийтар. Цул совгIа, эг-

гара лоархIамегIа хеташ дийцар, из дохъаж доаржадеш лелача зуламхошка Iеха ца вайтарах, уж Iаьдалга дIабувца безача наькъах. «ЧIоагIа эшаш дола из гIулакх дIадихьар, шахъарерча № 5 йолча ишколе.

Вай дерригаш юкьедаха дезаш, тахан даьржа латташ

доккха во да наркотик. Кагирхоша дийцар, цу дохъажах лоравеш долча наькъах», — аьлар тхога из кхетаче дIайихьараша. Викторина йистеяьлча, котбаннарар белгалбир совгIаташца. Наркоманена дукхала леладеш дезарех дувцаш дола йоазош дийкьар кагирхошта юкье.

Тха беркате дезал

«Сердало» газета 100 шу дизад» яхача майдилгашца белгалбир, газете дуккхача шерашка кьахьийгараш

ГІазданаькъан Ахьмад

Ший кьаман, мехка, яхаш, дуккхача шерашка хьинаре кьахьегаш, дикашка кхача Гертташ хьабьхкча нахага хіама кхоачаргдац. Цун тешал деш дар, «Сердало» газета керттерча редактора Курскенаькъан Хадижата, редакце кьахьегаш хиннача, тахан вайна юкье боацача наьха гаргарбараш вІашагІтохар. Магасерча «Artis Plaza Hotel» яхача моттиге дІайихьар кхетаче. Кьаман политикани, араьхарча бувзамийи, кепай-оазони министерствон кьахьегамхоса гІо дир тхона, из вІашагІххетар хозача боараме дІадахьа.

Деррига кийча латгача Магасе гулбелар тха хьаьший, хІаьта из кхетаче дІаьхар бахьан дар газета 100 шу дизар. «Сердало» редакце дуккхача шерашка хьинаре кьахьийга, эггара халагІа йолча ханашка из наха юкье доаржадеш, цун хІама Іо ца дожий-

таш, лаьтта болхлой дагалаьцар тахан. Цар хьабенача, чоалхане-ча наькьах дувцар гулбеннараша. Геттара дега тоам беш дар, вай массене дегашта боча болаш баха бисача нахах хьабьнарашца, цьхан истола гІа вагІаш, ха дІаьхар. Тахан цар цІераш ях лов сона. Цар даьй хиннаб: Дахкилганаькъан ХьакІаьша Ахьмад, Малсагананькъан Мустабе Мухтар, Малсагананькъан Мухтара Рашид, Пхьилекьонгий Ахьмада Идрис, Гадаборшананькъан Боскара Осман, Маькенанькъан Абукара Асхьаб, Зангенанькъан Хасолта Микаил, Цискананькъан Уце Мухьмад-Башир, Озананькъан Кьарамсолта Мурад, Угурчананькъан Шовхала Азгат-Гирри, Шаденаькъан Суламбика Хьусен, Гадаборшананькъан Ювназа Або, Овшананькъан Іазе Руслан, Хоаной Хьасамбика Мухьмад, Іарчакхананькъан Райхьант. Уж цІераш газето цІаккха а йицІергьац!

«Беркате лар кьаман журналистике йита дІабахаб шун гаргара нах. Оаха массахана масал эцаргдола, беркате нах ба уж. Газета вахаре даиман дахаргда цар дитар, цар хьаена сийрда лар! — аьлар ший кьамаьла юкье «Сердало» газета керттера редактор йолча Курскенаькъан Хадижата. — Дукха низ газета балха Юбиллаб цу наха. Тхьовра, эггара хьалха газет хьаххоллаш, из доаржадеш баьхарий никь, сийдолаш дІахобихьаб цар. Бехктотхаме кьахьега, эггара хьалхарча арІагІа мехка хьал лораде, цун беркате гІулакхаш лархІа Іомабаьб цар биса журналисташ. Геттара хоза хет, шо дерригаш тахан укхаса гулденна. Оаш доаккхал де мегаргдолаш нах бар уж! Беркате хилда шун вахара наькьаш!».

«Сердало» газетаца дувзаденна хинна цьхьаццодола хІамаш дийцар гулбеннараша. Масала, Іарчакхананькъан Райхьанта вола

дийцар, газете болх беш хиннача Кьоастой Махьмада Башира даь хоза гІулакх. Баха фусам эшаш, геттара халача хьале этгача Іарчакхананькъан дезала, арІагІа шийна хьахьаьча квартира дІаеннай цо. Цул совгІа, дезал боккха хинна, шерагІа, йоккхагІа фусам эшача кьаьчача, юха а ший арІа царна йитай. Иштта догдика, беркате нах баьхкаб «Сердало» кьахьегаш. Журналист, суртанча хиннача Овшананькъан Руслана воІ редакце бер долча хана денз ухар. Кадетски корпусе, Сурхо гІарча администрацеца кьахьийгар цо. «Са вахаре а цьха белгала моттиг дІалаьцар шун газето. Журналист хила ловш вар со а цьхан юкьа, бакьда деррига а хувцаделар... Редакце компютерашца болх беш хиннарашца хьашал дІатессар аз. Цар Іомавир со компютерца кьахьега. Иштта дезаделар сона таьрахьашца ювзаеннача технологей гІулакх. Из Іомадеш дІаваха, республикер-

ча дешареи Іилмани гІулакхех йолча министерстве болх бир аз 10 шера, хІанз кердача балха гІа дІавехаш ва со...» Газета 100 шу дизарах йола майдилгаш екьаш, дІаходихьар из гІулакх. Майдилга куц оттадеш, из мишта хилча бакьаьха я кьоастанеш, кьахьийгар ва газета шеф-редактор вола Курскенаькъан ІбрахІим. Ший дега йІовхал, хоза начІал хьагоьтад цо цу балхаца. Цьха ший тайпара хоза, боккхача дезала юкьера гІулакх санна дІадахар майдилгаш дІаьлар. Совлен хІама доацаш, беркате дІадихьар из гІулакх Курскенаькъан Хадижата. Озананькъан Мурада вола Тимур дІаийцар майдилг эггара хьалха. Цьхан хана газета редакце болх баь ше а дог чІехкаш вар из... «Могаш йоацаш хиларах, аьттув баланзар са тахан сай нана укхаса хьайоалае. Хьалха укх дунен гІара дІаваха ший даь-да дагавоагІаш вола сай воІ волаваьв аз. Доккха баркал оал аз, тахан укх газета керте латтарашта! Ираде хилда шун наькьаш. Дала гІо деш дахалда шо! Массанена санна, чІоагІа лоархІаме да сона а, сай да шоана дагавоагІаш хилар, цо баьча балха лакха мах оттабар», — аьлар цо.

Кхетаче дакьа лоацаш вар, ший журналиста никь «Сердало» газетера дІаболабаь, «ГІалгІайче» яхача газета керттера редактор вола Бокананькъан Шамсудин. Таханарча журналистиках дийцар цо гулбеннарашца, хозача дешашца даькьалабийцар «Сердало» кьахьегараш. Мишта йода ца ховш, дІаьхар ха... Хало дар кьаста. Газета керттера редактор йола Курскенаькъан Хадижат дог тийша яр, иштта йола кхетаченаш кхьа а хургхиларах. Цьха боккха дезал санна, шоайла кхоачара ба хІанз берригаш! Цьха барт болаш, цІена уйлаш кхееш вай дІадохе, беркате хургба вайна массанена редакцера болх!

Кьаман гІулакх дІахьалхакхувлача наьха цІай

«Сердало» газето 30 шу дизарца даькьалайийцар ГІалгІайчен кьаман библиотека

ГІазданаькъан Ахьмад

Библиотекай Ерригроссе ди хьатІадоагІаш, ГІалгІайче кхетаче хилар. Ший 30 шу дизара ди дездир Яндананькъан Жамалда цІерагІча кьаман библиотеко.

Цу лоархІамеча денца уж даькьалабуьца баькка хилар культуран, искусствон болхлой, йоазонхой, журналисташ, ГІалгІайчен министерствай, ведомствай кулгалхой, книжкаш дешара гІерабараш, ГІалгІай Республикан кьаман библиотеке кулгалхочунна ГІазданаькъан Радимхана мутІахьа мел бараш.

Цу цІайна хетаяьча кхетачен юкье дакьа лоацаш хилар кьаман юкьарча «Сердало» газета редактор Курскенаькъан Хадижат.

«Кьаман юкьарча «Сердало» газето дег чура даькьала-

юьц Хьо а, иштта ГІалгІайчен кьаман библиотеке еррига коллектив а 30 шу дизарца, — аьлар Іадрахьмана Хадижата, ГІалгІай Республикан кьаман библиотека кулгалхочунга, Российски Федерацие культуран цІихезача болхлочунга. — Ткьаь итт шу хьалха оаш а шуца уйла цаІ йолча наха а доккха кьаман тІехьален гІулакх хьаллаьцар, тахан из го а цун мах бе а йиш йолаш да вай. ГІалгІай кьаман мах баь варгвоацаш йолча культуран тІехьален овла тохкаш, халагІйолча исторе ханашка вай кьамо доадаь хинна мах бола дакьа, кІезиг-кІезига тохаш, вІашагІтехар оаш. Цу халача ханашка; ГІалгІайчен керттерча, хІаьтта мара болх бе йолалуш йоацача библиотеко, кьаман культуран лард чІоагІеш, кьахьийгар; эггара бехктотхамега дола декрар шийна гІа а йица.

Лоацача хана ГІалгІайчен кьаман библиотеках дукхагІчарна хьахилар, хьаькьал эцаш, дегІабоагІаш, кхоллама никь дІахьош, шоайла наха безам гойташ йолча фуса-

ма кхуврч. Из хургдацар, хІара денна хьинаре кьахьегаш, кьамах дог лазаш, кьаман истори гулдеш бола нах хиннабецаре.

Сийрда а хьаькьале а болх оаш тахан дІахьош ба.

ГІалгІай мотт дегІабоалабара, из лорабара, кьаман литература доаржадара, мехка Іилма, уйлаш, культура дегІайоалаьра, ГІалгІайчен кьаман библиотеко юкьедена дакьа мах баь варгвоацаш да. Уж, мах бола хІамаш, лорадеш хьадоагІа шо.

Укх цІай долча дийнахьа оаха даькьалабуьц ГІалгІайчен ерригача библиотекей болхлой.

Аьттув хилба шун лаьрхІачунга кхача.

Могаш а ираз долаш а хилда шо!»

ГІалгІайчен, Яндананькъан Жамалда цІерагІча кьаман библиотека 30 шу дизара ди дездеш дар Шолжа-Шахьара культуран цІагІа. Вай доттагІий, библиотека болхлой, мишта безбеш бар цу дийнахьа оаха дукхагІа дувцаргда, тІехьа гІайоагІача хана.

Къаман истори довзийтар студенташта

Гаьгенакьан Марина

Наьсаре «Хьабкьал дола ГалгГайче» яха викторина хилар, аьлар «Сердало» газетата ГалгГай Республикау кагирхой гТулакхех йолча комитете.

«Истори довзийтара дIахьош хиннача кхетаче дакъа лоацаш хилар Наьсарен-Шахьара ахархой техникума дешархой, иштта наха гТулакхаш де арабаьнна лелача кагирхой цъанкхетара викалалаш.

Цу яхьашка дакъа лоацаш яр йиь тоаба: «ТIарикъат», «Яхь», «Ираз», «Винкс».

Яхьебаьннарый ловзар дIахьоча юкьа, теркалдир исторе, гIалгГай литературан, культуран дешаш дика довзий.

«Яхь» яхача тоабо котало яккхар, цун итт балл хилар», — аьлар хоамо.

Белгалду, «Хьабкьал дола ГалгГайче» яха вахара проект кхоачашьяр дувзадена да, гIалгГай къаман истори лорадарца, кхувш йоагIача тIехьенна кхетам баларца, кагирхой гТулакха йолча Федеральни агентствон грантаца из хьаллацарца.

ГалгГайче дездеш да цIихеза йоазанхо ваь ди

Газданаькьан Ахьмад

1994 шера, маьтсела бетта юхье, ГалгГай Республикан паччахьалкхено амар арадаьккхар: «Йоазанхочун Базорканаькьан Идриса цIера дагалоаттамах». Цу хана денз, гIалгГай а иштта Кавказа къамий а литературай дакъа хинна кхоллам юкье-

бена вола йоазанхо ваь а из дIакхелха а денош белгалдоахаш да ГалгГайче, йоазанхочох болча дагалоаттама ди санна.

«Базорканаькьан Муртаза Идрис сага дIавовзийта везаш вац, е цунна карагIдаьннар а дац, дувца дезаш. Хетаргахьа, саг хургвац, из цаховш. Вай

цIихеза йоазанхо вайцара къаьстар 1993 шера маьтсела бетта 31 дийнахьа. Тахан а вайна массаза санна дагавоагIа из доккхача баркалца, дувц цун кхолламах», — аьлар «Сердало» газетата Наьсарен кхалерча Яндарерча культуран ЦIен исбахьален кулгалхочо Йовлой Мадинас.

Цу культуран фусаме тахан

литература сахьат дIадихьар, из хетадаь дар Муртаза Идрисах болча дагалоаттама денна. Цига «Боадонгара», «ТIахьехам», «ЭгIазло хьакхоллар» яхача йоазош тIара цъацца доакъош а дийцар. Къоначарна хайра йоазанхочун вахарах, цун Даьхенцарча, къаманцарча безамах, цо халача ханашка лайначох.

Единороссаш шоай болх дIахьош ба

Султиганаькьан Йоакъап

Алхасте тоадеш латтача футболни доазонга хьажа баха хилар единороссаш. Из моттиг тоаеш латт къаман программага гIолла.

«Алхастерча футболх ловзарашта тоаеш латтача моттига хьал малагIача боарам тIа да хьажа баха хилар, Шолжа кхалерча «ЦаI йола Росси» яхача парте секретарь вола Йовлой Мухьмад, Алхастерча администрацен кулгалхо Фаьрганаькьан Расул, МПС доакъашхо Ганенаькьан Мухьмад, юрта депутаташ Белхарой Керам, Боканаькьан Салман», — йоах тхога кхаьчача хоамо.

Эшаш мел долча хIаманца, хоза тоае лерхI из моттиг. ДикагIйола кIийле йила, гобабккха лампаш, гIандаш догIа, безам тIагIоргбола доазув де лерхI цох. Хьадувцачох, укх шера гурахьа, кийча хургья футболх ловзарий майда.

Шолжа кхале славаьний йоазон, культуран ди дездир

Султиганаькьан Йоакъап

ГалгГайчен Шолжа кхале культуран болхлоша кхетаче дIайихьар, из хетаяь яр славаьний йоазонна, культуранна, аьлар «Сердало» газетата

ювчача моттигерча администраце.

«Бераша, Даьхен йоазув хьадаьнна оагIонаш йовзарах, эрсий мотт дегIабара наькьаш довзарах дикагIа Юмаю

вай мехка халкьий культуран тIехьале. Иштта беча балха юкье царна довз славаьний алапат мичаьхара хьадодалу; Кирилли Мефодии яха вежарий бовза таро я; славаьний йоазон, кхьдолча дIаяхача ханар-

ча хIамай дух тIа боал», — йоах хоамо.

Белгалдаккха деза, культураца ювзаеннача моттигашка кхьдола цу мугIарера хIамаш довзара болх дIабахьар, из а цу денна хетабаь бар.

Къамаш довзар хилар цох

Гаьгенаькъан Марина

«РГСУ къамашта юкьерча барта фестиваль» яхача кхетаче дакха лоацаш хилар, Москверча вузашка дешаш бола вай кагирхой. Из хоам тха газетага бир, шахьарерча галггай массазарча викалаша.

«Цу кхоллама

вIашагIкхетаре гулбеннабар, вай мехкарча дуккхача къамех бола нах.

ХIаране ший къаман культура, цун Iадаташ дувцаш, къаман гIирс хьахьокхаш, тайп-тайпара долча къаман даарех чам боаккхийташ, дIайихьар фестиваль. РГСУ культуран цIагIа дIадихьар из вIашагIкхетар.

Из вIашагIделлар яр Ин-

терклуб. АктIерий говзал хьокхаш, шоай къамах мел йоакха хоза оамалаш,

Iадаташ гулбеннарашта гойташ къахийгар кагирхоша», — йоах тхога бенача хоамо.

Университетера кердадараш

ГIазданаькъан Ахьмад

Керда дешара шу дIадодалуча хана, хьалха ца хинна дешара итт моттиг хьаелла лерхI гIалггай паччахьалкхен университетто. Из хоам бераш ба цу моттигера болхлой.

«Хьаелла лерхIаца кердача моттигашта юкье хургья бувзамах, крдача технологех йола моттиг; мехкадаьттани газай бурув тохара балхах дараш; туризмахи хьаьший тIаэцарахи дар; туркий мотт Iомабеш бола оагIув, иштта кхийола моттигаш. Университетте хьаелларгья исбахьален кулгара деча балхех, кердача технологех йола кафедра, иштта, керда факультеташ а хургья», — йоах тхога бенача хоамо.

ГIалггай культуран хетаяь кхетаче хилар Москве

Гаьгенаькъан Марина

ГIалггай къаман культуран сайре дIайихьар Москвера массазара вай викалаш болча фусаме. «Гулбеннача хьаьшашта юкье бар, ерригача Россе къамашта юкьерча кагирхой союза кулгал деш вола Хуртаев Канте-

мир, республикерча ветераний союза хьалха латта Гелисханаькъан Мухьмад.

Кхоллама сайре, берригаш разьа болаш, хоза дIаяхар. Гулбеннарашта гойтар ГIалггайчен моттигаш, цун дIаьхий дола истори довзийтар. Цул тIехьагIа

«ГIалггайче» яха кино хьекхар гулбеннарашта. Цул совгIа, цига хьокха оттадар къаман тайп-тайпара дараш, тхьовра денз гIалгIаша лелабаь тIабувхабу гIирс. «Барт бола Москва» яхача, къамашта юкьера бувзамаш чIоагIдара тIехьа кхеллача программага гIолла дIахьош

бар из болх», - дийцар тхога массазарча вай мехкарча викалаша. ГIалггай къаман культуран хетаяьча кхетаче дакха лоацаш хилар 40 совгIа бе-беча къамааех бола нах.

Москверча мIере болхлоша гIо деш, дIадихьар из вIашагIкхетар.

Дагалаттачунга кхача гIертар

Кембриджерча университетте деша отта лаьрхIа ва, Барселоне вахаш вола вай мехкахо

Курскенаькъан ИбрахIим

«Россе доазол араьхара вай къаман лакха начIал дола кагирхой» яхача къамашта юкьерча проекта доакъашхо ва Султиганаькъан Адам. Франко-ГIалггай тохкама моттиго дукха къахьег, иштта бола нах гучабоахаш.

«Доазол араьха бахаш болча гIалгIаша лакха терко ю, шоай дезалий дешара. Вахара наькъашка дийша хилар, эггара лоархIамегIа долга ховш, из моттиг лакхача боараме лорая хьож уж. ГIадвугаш да, таханарча кагирхой дешарца, спортаца, цхьаццадолча кхоллама балхашца безам хилар. Тоьаргда аьнна ца хеташ, дIахо дIа а къахьега ловш хул къона мехкарий, кагий нах. Дикка хьежача, геттара боккха аьттув болаш да таханара кагирхой гIулакш. Деша а, дийша баьлча, дикача

моттиге болх лаха а вIаштIехьа да цар, цу наькъ тIа къахьега», — дийцар тхога франко-ГIалггай тохкама моттига кулгал деш волча Боканаькъан Ийисас.

Испанерча Барселоне вахаш волча Султиганаькъан Адамах да тха таханара дувцар. Цихезача реставратора, Султиганаькъан Рамзана воI ва Адам. Бера хана денз, жIакех ловзар хоза хеташ, хьалкхийнав Адам. Дуккха хIамаш довза чам болаш, сатем, сабар долаш кхийнав из. Ше вахача моттигерча дикагIболча жIакех ловзарашта юкье вар из йоккха юкь ялалехь, тIаккха 12 шерга кхачанза болча, лакха говзал йолча Испанерча жIакех ловзарашта юкье хилар. Испане дIайихьача тIехьарча чемпионате, хьалхабаьннарашта юкье нийсвелар из. Сантьяго-де-Компостела яхача шахьаре дIаяьха лерхIаца цу спортах йолча чемпионате юкьевихьар вай мехкахо.

Бакьда, вахаре нийслуш дола цхьацца кхоачамбоацараш бахьане, цига кхача аьттув баланзар Адама. Тахан Адам чIоагIа безам болаш ва, Кембриджа университеттерча лорий факультете деша отта. Великобритане ваха кийчо еш, испаний мотт харал совгIа, ингалисий мотт а Iомабир цо. Тахан цун 16 шу даьннад. ДIадахача шера, Лондонерча колледже ингалисий меттацарча декхарех чакхьанна, Великобритане ваха дIавахав из. Кембриджа университетте деша отта лаьрхIа болча кагирхошта, геттара лакхача боараме хьехаш колледж я Лондоне Адам деша вагIар. Иштта къахьегаш дIаводе, шеко яц, Даьла низаца, ше сатувсачунга из кхоачаргхиларах. Адама геттара лоархIаме да тахан, беррига низ дешара дIатIабахийтар. Аьттув болаш, иразе хилба цун никь! Дала гIо долда цунна дикача хIаман тIехьа!

ГалгIайчен 75% совгIа бахархой архитектуран зIамига кеп езаш ба

Султиганькъан Йоакъап

ГалгIайчен 75% бахархоша белгалдир, архитектуран зIамига кеп шоашта хоза хет, аьнна. Цунна тешал деш ба, 100 сага юкье маьтсела бетта «Сердало» газето дIабихьа хоаттам.

«Хоза хьадаь гIандаш, дийнача визай хьас, аьшка, визай кепара хьовзаяь, хьаяь карташ — цу дерригне тоаду шахьара хьал».

40% гаргга болча наха белгалдир, шоаш бахача моттигашка, Москве а Париже а санна, цу тайпара кийчяь моттигаш го безам бар, аьнна.

15% совгIа бараш дукхагIа нах лелача моттигашка цу тайпара хозал хьакхолла кийча ба, шоашта хеттача беса.

Гулакх довзараша яхачох, архитектуран дуккхача зIамигача кепаша ларххIа дола сурт вIашагIдолл хIара юрта.

Ийккха хин керттера турба тоае болабенаб

Султиганькъан Йоакъап

Иурийна пхи сахьат даьлча маьтсела бетта ткъаь цхьайтлагIча дийнахьа ийккха хинна хин турба тоаяра болх дIаболабир, аьлар «Сердало» газетага хига хьожаш йолча ГУПО.

«Керттера хин турба ийккха, хатар нийсделар Илдарха-ГIалан — Шолжен даькъ тIа. Из бахьан долаш, керттерча хий хьалуча станцера болх юхасецар», — аьлар цу даькъ тIа къахьегачар.

Болхлой хьежа безаш бар, чура хий дIадахарга, турба тоаяра болх лертIача хьале дIабихьа дагахьа.

Из болх йистебаллалца хий хургдац, е кIеззига мара хургдац, МагIалбика шоллагIча микрорайоне, Шолжа шахьаре, СоагIапча, Южни оалача юрта (цхьайолча моттигашка).

Мехкахо диканца дагавоагIа

Тема лора 80 шу дизад

Гарчакханаькъан Сали

Укх деношка нийсса 80 шу дуз, вай къаман дикагIболча викалех волча Цокъанаькъан Хьамзата. Из ваь хиннав 1943 шера аьтинга бетта 1-ча дийнахьа Насарен кхаленна чуйоагIача Iаьлий-Юрта. 1960-ча шера Буро тIа чакхйоаккх цо ишкол. 1966 шера хIирий Паччахьалкхен лорий института дарбан факультет йоаккх вай мехкахоцо. 1967 шера денз, тема гулакха тIа хул.

ГIазмахьама Хьамзата дийшад тема академе. Балхаш даьд артиллере, зинитни сурашка (полкашка) лорий балха кулгал деш; эскара, гарнизона, округа санитарно-эпидемиологически отряда керте латташ. 1988 шера денз, С. М. Кирова церагIча Санкт-Петербургерча тема академе хьехархо ва из. 1987 шера цунна деннад полковника чин. Хьамзата фусамна Иовлой Къамбулата Фатима Санкт-Петербургерча Сийлахь-боккхача Даьймехка тема залапхой госпитала лор я. Кхо воI ва цу дезале кхийна: Мурад, Мухьмад, Муслим. Цо ше аьннача дешашка

ладийгIача, из «къаман патриот ва, бакьда националистически патриот вац».

Цхьан хана аз яздаьдар цох: «Нах маьрша бахача хана, мехка тIалатташ сагото йоаача хана, саг бокьонца ца вовза тарлу. Бакьда хало тIаеча гучайоал цун дика а во а оамалаш. Вовар веке хьовз, гIалаташ дувлийт; дикачо къаманна гIо ду, ший гулакхаш дите, цунна фу эш, малагIча метте ше цунна накъаваргва хьож. Иштгача нахах ва аьнна хет сона гаьнарча Петербурге вахаш вола Цокъанаькъан ГIазмахьама Хьамзат. 1992-ча шера лоалаха дахача шин къаманна юкье тIом хиннача хана, вай республике хIирий мехкара Ючубаьхка дукха фусамех беха нах болча хана, Гинбухерча столицера ший болх, йIайха фусам, дезал бита, къаманна оарцагIвенарех цаI вар Цокъанаькъанвар. Из ше лор хиларах тарра, дукха хIама крагIдаьлар цунна цу шерашка, мехка хIама тоадеча, наьха унахцено меттаоттаеча даькъе. Дукха шераш дIаихад цул тIехьагIа. Со цецвоалаш да цхьа хIама, цхьаннахьа цох яздаь, цо даь дикадар белгалдаьккха дайнадац сона, укх тIехьарча шерашка арадийн-

нача книжкаш тIа. Из нийса дац. ГIалгIай республика кхоллаш, дегIайоагIаш къахьийгарашта юкьевихьа, кхычарех санна из вовзийташ дукха йоккха йоаца статья мукъагIа язье езар. Тахан из юха дагвоа, цо хьабена вахара никь бовзийта безам ба са газет дешарашта.

Насарен районерча газете балха вар со цу халача шерашка. Цкъа Цокъанаькъан Хьамзат волча вахар со, анкета хаттараш а ийца. Со-м, бокьонца бакьдар аьлча, цо се иштгача дика тIаэцаргва мотташ а, сай юхь ергья мотташ а вацар. Амма Хьамзата, согара хаттараш дIа а ийца, сона хеттача тайпара жоп делар царна...»

Лакхе аз белгалдаьхача гIалгIай къаманна халача шерашка цIа а вена, къона республика когашгьаххалца цунца а хинна, ший балха тIа юха тIавахар Хьамзат. Хала дале а, ший къаман духьа дар цо леладарь.

Цул совгIа, балхара цунна вайцига луш хинна алапий нийсса ах кIезигагIа дар. Питере хинначул. Цу моттиго а хьагойт, из шийна бола пайда лехаш саг а воацаш, фу дича тоалургдар-те вай мехка хьал, адамий вахар, яхаш, йолча уй-

ланца къахьегаш волга. Из а цу заман чухь цунна уллув лаьтта кхьбола эпсарашгIалгIай а бицбе мегаргбац вай. Уж дагабоагIачар, цар гулакхаш дайначар къонача ноахалашта дIадувца деза царех лаьца, царех бола дага-лоацам даим дийна латтаргбо-лаш. Цу шерашка цунна уллув бар инаралаш Султиганькъан Мухьмад, Овшанькъан Руслан, Цечой Муса, полковникаш Темарханькъан Ювсап, Пхьилекьонгий Руслан, Овшанькъан Башир, Пхьилекьонгий Iамархан, Дзовранькъан Iаьла, кхыбараш.

Карарча хана, цун 80 шу дузача дийнахьа, из хьалха санна наха дагавоагIаш хилар, цунна карагIдаьнна дика гулакхаш цар дегашка дахаш хилар белгалде лов.

Ансамбла 30 шу дизар белгалдаьккхар

ГIазданаькъан Ахьмад

«ГалгIайче» яхача паччахьалкхен ансамбла 30 шу дизар дездеча кхетаче дакъа лоацаш хилар къаман кхоллама цIен болхлой, шоай кулгалхочунца Котанаькъан Маремаца.

«ГалгIайче» яхача ансамбла никь боккха, бIаьха ба. Къаман дувхар, халхар до-взийташ дукха болх баьб цар.

Уж ца кхоачаш атта моттигяц, Россех шахьараш йоацаш, доазол араьха а. Болх беча юкьа царна карагIдаьнна дукха да. Къаман Iадаташ, оамалаш, гаьнара хьадоагIа гулакхаш хьахьоккха гIерташ, лаьттай ансамбль.

Къаман кхоллама цIен болхлоша дег тIара даькъа-ладувц шо 30 шу дизарца! Аьттув болаш, беркате хилда шун наькъаш! Дика хIамаш кхолла низ хилба шун!

Кхоллама наькъ тIа толамаш даха низ лулба шоана, шоашта дага мел латтар кхоачашхилда шун! Машар, беркат, ираз хилда шун! — йоах «ГалгIайче» яхача халкъа халхара Паччахьалкхен ансамбла кулгалхочунга, республикан искусствай цихезача болхлочунга Досхой Мухьмад-Баширага, ше ловца боаккхаш, Котанаькъан Марема.

ГалгIайчен халкъа кхолла-

ма Цено «ГалгIайче» яхача Паччахьалкхен ансамбла дег тIара дагаоаттама совгIат делар, цу цихезача халхара ансамбла кхоллам гойташ дола — гIалгIай гIала. Из хьаьяр ва кулгара хIамаш кхоллаш вола говзанча, скульптор Чуранькъан Ювсап, цо даим лакхача боарам тIа дIахьу ший кхоллама болх республикан халкъа кхоллама ЦIагIа.

Къона тѣхье — мехка кхоане

Дунен халкъашта юкѣрча бераш лорадара денга

Тарчакханаъкъан Сали

Бераш мехка кхоане я, оалаш да. Из нийса а да. Ха сиха йода, тахан къона хиннар къалу, цунна когаметта хьаотт тѣхья тѣдоагѣа ноахалах вола зѣмига саг е йоѣ. Цох дика болхло, кулгалхо, мехка эшаш вола визза саг хургва, нагахьа санна цун берал ираз долаш, сийрда, дешар-хьаъкъал Юмадеш, бера хьашташ кхоачашдеш хиннадале. Ше-ше, яьсача моттиге хьахулаш вац кердача заман саг, мехка сий доаккхаргдолча тайпара оамалаш а йолаш. Нагахьа санна из иштта хилийта безам бале, цунга хьажа, къахьега, дика хѣламаш Юмадешгдолча наха юкъе дукхагѣа хилийта веза. Вай бераш дерригаш цхьатарра дац, царех хѣларане ше-ший хьаъкъала таронаш, оамалаш, гѣулакхаш да. Цудухьа цунга хьежжа кийчье еза цар кхоане, цунах хила йиш йоаца саг хьаве а ца гѣрташ. Штангист хила безам болчох, ашархо хургвац; йозанхо хила ловчох космонавт хургвац; Гилманца оагѣув билла безам бар гѣишлонхо хинна дѣагѣоргвац. Цудухьа хѣлара бера дезар, цар лолам теркалбе а лорабе а беца цѣагѣа а, берий беша а, ишколе а. Тѣаккха хургба кхувшбоагѣарех шо-шоай моттигаш хьалаъца, мехка накъабоалаш баха нах.

Вай мехкарча берий вахар хьоахадича, тугаш товса безам хул, бѣарг ма хилба цунна, кхы талха ма талхалда из, аьле. Таханарча дийнахьа, цхьанна а ноахала доацаш дола хьалаш хьакхеллад царна мехкарча паччахьа а паччахьалкхен болхлоша а, царна лархѣла я итгаш моттигаш, царех чакхъанна хьалкхийна саг, литта даьтта санна цѣна хила веза. Бер малхадѣлча денз, цхьа талмаста а

ца еш, наьха санна йоакхо ю цунна эшача, вахар атгача доаккхача, хоздеча дѣадахийта аьнна луш долча ахчанца. Вайна ховча беса, из доккха ахча да. Цул тѣхьягѣа тела гѣон дола ахчаш а цхьа лоадам боацаш хѣлама дац, дуачоа, тѣадувхачоа, дешача мел эша хѣлама эцара тоъаргдолаш да, из нийса дѣадохийташ хуле. Кхьыча дешашца аьлча, ахчанца Гѣлашдаь да вай бераш, уж малхадѣанна дийнахьа денз. Дукха ха йоацаш, Эккажкъонгий-Юрта-рей Гѣаьлий-Юрта-рей накъаш вѣлашгѣкхетача остановке латтар со, автобус ярга хьежаш. Пхе туман сийна каьхат уллар юстаро баь тѣа Юкхесса, юххегѣола тѣхьдувлача бераша, кхувшбоагѣараша хьа ца эцаш дѣтадар из. Хьа а ийца, уллув йоаллача базарга истола тѣа Юдиллар аз, кхера тѣа а билла, миho дѣахьоргдоацаш, базархой хѣланз а хьабаьхкабацар, доахан дѣлоахка ха яр из. Иштта моттиг нийсѣелар сона, Наьсарерча Гѣаман юхерча остановке а, юха а пхе туман каьхат уллар юстаро баь тѣа, догѣла делха мегаш ха йоландаь, остановке кхоален кѣалха доаллача гѣанда пѣндаех Ючуделлар аз ахча, йоачано доахадергдоацаш. Дукха бераш лел цига, бакъда, цхьанне хьа ца эцаш, дѣтадар из. Хѣаьта Магасерча «Марем» гимназена хьалхашка дагѣлача цѣнна юххе, бераш деша ухача моттиге бѣаь тума уллар (1000 сом), хаоттам мух боацаш, морхаш йоацаш бар, из дайнар цига юха тѣаваоагѣаргволандаь, ше уллача аллийтар аз ахча. Со фу ала гѣерт, бераш хѣланз дѣаьхий хиннад: «Воти, морожни эца, мерза хий эца ахча да сона», - аьнна, нагахьа саг тѣаваоагѣаргвац

Хьехархойи бераш

царех. Паччахьалкхено ший хур даьд, уж кулг дѣахьекха, хѣлама дехаш леларгдоацаш; цар дешаргдолаш, диза хургдолаш. Кхоачам ба берашта (зѣламагѣйолча классашка) ишколашкѣ дѣайха даар лоаттадеш хилар, цох мах бала а ца безаш. Из а да хоастам бе мегаргболаш хѣлама, хѣлана аьлча массане а таронаш мичай царна лерттѣа, шоай ханашка хьежжа дегѣа эшаргдола даар лоаттаде. Деррига а, лоацѣа аьлча, вай берий йоакхо яр да из. Цхьан мехко тѣхтохам бергбац, бе бокъо а яц, Рос-сера бераш Гѣаьдала бѣарга кѣалха дац, уж меца а биркье а да, аьнна. Нагахьа санна цу тайпара тѣхтохам бойя а, из хѣилла хургья.

Хьожаргда вай мишта ю вай мехка берий йоакхо, тайп-тайпарча ханашка уж кхьаьчача. Кѣезига сакхетарг уж хинна даьлча, даьна-нанна чѣоагѣа гѣо деш ба берий бешамашка къеьегаш бола нах. Хьалха берий бешамаш гѣалашка, шахьарашка мара яцар, уж а цхьа-шиь мара хѣлацар. Цига бер дѣадала наькъаш леа дезаш хулар: е гаргара саг, е вовзаш хьаким, е ахча дала дезар кхаанна. Тахан из хѣлама дѣадаьннад юкѣера. Хѣланз Гѣаьдала а наьха шоай доалахьара а берий бешамаш я, уж эшача бахархой хьашташ кхоачашдеш. Хѣаьта царех цхьаяраш ишколашта юххе а я, берий бешара арабоаларий никъ хувца безаш хѣлац, ниѣ мара. Цу тайпара берий бешамаш хьалгьаьй шахьарашка меттел, вай юрташкѣ а. Иштта моттиг гу вайна Экажкъонгий-Юрта, Магасе, Наьсаре, хѣаьта Сурхо тѣа хьалгьаь «Непоседы» яха берий беш бѣаргайяча а кхоачам ба, цунна безам тѣабаха.

Художника дѣлла сурт санна, бе-бе бесаш долаш, хоза цѣа да из. Цхьайолча юрташкѣ шиь-кхоь хул берий беш.

Ишколе ухача берашта, хьалха мо гѣаш гаьна дѣааха ца дезаш, гувнашкѣ тѣадувла ца дезаш, йолаш я ишколан автобусаш. Еригаш а уж берий гѣулакха лелий-м хац сона, бакъда дуккханахьа йолаш-м я уж. Сурхо тѣара № 3 йола ишкол лакхача гув тѣа улл, лохе нах а бахаш. Цига деша ухача берий гѣулакхаш во хургдар аьнна хет сона, нагахьа санна «Бераш» аьнна яздаь йола зѣмига автобус ецаре. Лоа дѣллача хана, цига гѣум тесса ца хѣлча, маршрутѣа лела Наьсаре-Сурхотѣе яха автобус тѣайоалалуц цу гувнах. Бакъда берашка даим лохе хьежаш латташ хул ишколан автобус. Цунвар мо ший декхараш кхоачашдеш вола водител а вайнавац сона. Бохтаранаькъан Тухан дуккхача шерашка Наьсарерча АТП къахьегаш хиннав, цудухьа балха йоккха поалхам йолча цо, бераш лорадеш, хьовзам боацаш дѣакхоачаду дешача моттиге. Хьалха иштта кхийлар цо Буро чу университетѣе, юртбоахама техникуме деша багѣа студенташ. Массавар а цох тара хуларѣ, цѣаккха авареш хургья-цар вай наькъашка, къаьстта берашта човнаш еш.

Бераш чѣоагѣа лораде деза машенех. Аз болх бѣча Сурхо тѣарча ООШ оалача ийс шѣра дешача ишколе хьалбодаш гѣашлой никъ бацар, Кен чура урагѣволавенна ишколе хьалкхаччалца. Бераш лозадеш а, кхьметтел сох-сайх а машен хьокхалуш моттигаш хиннаяр цига, кулг дѣкка лоза а деш. Цхьан аьхки йоккхагѣйолча

классера бераш ара а даьха, хьалтѣаваолаш болча баламах лагѣаш а даьха, наькъа такилг даьккхар оаха, бераш боккхача новкъара хьадахар духьа. Цу хана денз, бераш лозадеш моттигаш хѣланзар ишколе. Цул тѣхьягѣа из никъ кхы тѣа а тоабайтар юртарча бизнесмена Булгучанаькъан Хьусена. Баркал хѣлда цунна а цига баьхкача болхлошта а.

Къаьстта хьоахаде лов, укх тѣхьарча хана вай республике хьалгьаьча а хьалгьеш латтача а ишколаех лаьца. Шахьарашка а юрташкѣ мел йола къаьна, кхоачам боллаш эша дешара хьалаш доаца ишколаш дѣа а яьха, кердаярш хьалгьаьй. Шергара шу мел доал дукхагѣа хулаш йоагѣа уж. Со зѣмига волаш, къаьнара ши ишкол яр Сурхо тѣа: цаѣ бархѣ шѣра, вож итт шѣра дешаш. Тахан цхьайтта шѣра дешараш йиь я. Карда, йоккха, паргѣлата ишкол хьаьйи ийс шѣра дешаргдолаш. Юкѣера ишколаш кастта кхы а хѣла мегаш я укхача. Духхьал цхьан юрта пхи ишкол а тахан. Маца хиннай вай берашка цу тайпара паргѣлато? Сона-м дагадагѣац. Цар чу я актови, спортивни залаш, библиотекаш, массадолча хѣаманца Гѣлашгьаь классаш, компютерий классаш, араара спортивни майдаш, цу гѣулакха Юоттадаь Гѣирсаш дола городокаш. Цул совгѣа, эргабаьннаб хьехархой, хѣланз юрташкѣ болш ба массе Гѣилма хьежа кийчбаь нах, уж лакхара говзал йолаш а ба. Вай ишколашкѣ ба дуккха Россе, Гѣалгѣай Республикан Гѣорбаннача хьехархой цѣераш лѣлаеш бараш, цар кхебаьча дешархоша дуккхача яхьашка коталонаш яьхай. Цул совгѣа, уж кхебу даьй

«Экажевский» совхоза Гѣорваьнна коартолаш лѣлаеш хинна звеньевой Угурчанаькъан Гѣамархан — къонача тѣхьенца

накъяшта тешаме а Даьхе езаш, цун хам беш хургболаш а.

Ишколе Юмадеча Илмаел совга, берашта кхыйлола а говзалаш Юмаю вайцига, цу гулакха болх беш я халхара ансамблеш, иллеш до-ахарий, сурташ дехкарий, жлакех ловзарий кружокаш, спортивни клубаш, ФОКаш, дзюдо зал. Цар чу Юмабу боксаца, штангаца, шоай лоламе кАлкхетаргах латарца хьо-шал леладе ловраш. Иштта вайцигарча маьждигашка а хьужаренашка а бусалба дешар деша йиш йолаш да бераш. Сона дийцадох, Сурхо тла я цу тайпара цхьа хьужаре, мутагаламаша цига кхача а буь, бийсаш а йоах. Царна хьехараш а хьабьгалаш долаш, бусалба ди бовзаш а безаш а бола нах ба. Царех цаи ва Муцолганакъан Зау-дина Або.

Берий литературни говзал гучайоале, из деглакхувла йиш я «Селагад» яхача журна-лаца бувзам лонаттабеш. Из да вай республикере берий жур-нал. Цу тла кепе етт цар бай-ташта, дувцарашта, кроссвор-дашта, кицашта, наьна метта хетадаьча йоазошта. Цунга гюлла лакхье йиш я литера-турни говзал.

Клезига кхьабегач вай лораша а берий вахар, унахцено лораш герташ. Наьсарерча каналал дехьа хьалгьый хьо цецваллал йок-кха берий поликлиника, цига ба зламичарна мел эша лораш. Вайна каст-каста хоз дай-ноаной, шоай бераш-та лазараш хургдоацаш, маьхий тохара цар тлахьехаш. Тлахьхара цу тайпара кхай-карал дир цар полиомиелита а сурхашта а духьала маьхий тохарца дувзаденна.

Ираз долаш дий вай бераш? Сенах лоархI цар шоай ираз? Цу хаттарашта жоп долиятаргда вай царга шоашка. Цу хьакъехьа дув-

цаш Сурхо тларча ООШ 8-ча класса дешархочо Муцолга-накъан Хаде аьлар: «Сона ираз хет; сай даи, нанеи, ве-жарийи, йижарийи могаш-маьрша хилча. Ираз да-кх шоайла барт болаш, шоай-ла дукха безаш, хало нийсь-елча новкъястал дергдолаш дезал хилча. Чува длайха ца, даа дика хлама хилча ираз да. Маьре яхача кхалсага, из йигача малача сага юкье барт цаи хилча да ираз. На-гахьа санна цар тлахье эхь, эздел, гулакх долаш, кьабен-нарашта уллув оттаргйолаш яле а, ираз да боккха хинна-чар. Ираз да нагахьа санна сага дика болх нийсбенаба-ле, из болх цунна товш бале. Нагахьа санна бераш, иш-коле дахача дика а дешаш, боккхагIчарга ладувгIаш хуле, даьи наьнеи ираз да. Кьабеннача наьха ираз да беркате вахар, во хлама хьа-цахазар, иман дола дезал. Уж дезал боккхача нахага хьо-жаш хилар а ираз да».

Дцауйла йича, вай мех-карча берий да аьнна хет сона Хаде дувцаш дола ираз, дуккхадар цар шоай даьх-наьнах тийша а да. Цхьадола хламаш вай берий оамалаш-ка хувца ловргдар сона. Ма-сала, гIалаш мо тоаяь, кийчъ-яь ишколаш юотайича, бераш дикагIа деша хьажа деза, царна ма йой йаьдало, ишт-тал рузкьа доадеш, уж иш-колаш. Уж лораш а хоза лелае а еза. Зламича берашкара интернет чуйола телефонаш длайоахаргьяр аз. Хьежа ца дезача хламашка дукха хьеж уж. Бера хана машинаца ара-бувлийтаргбацар аз ишколе дешараш. Цкьаза шецца хьал-валале, машин хехкаш лелаш хул юрта клаьнк, йийгаш лелаш а нийслу хийла. Цар е нах е шоаш лозабе тарлу.

Кхыча беса аьлча, вай кара да, вай кхоанара тлахье мишта хургья. Из дика хилий-та хьажар — вай декхар.

Эрсий мотт — халкъий мотт

Россе Пушкина ди дезду

Гарчакханаькъан Сали

Эрсий метта ди ООН дездари Пушкина ди Россе дездари цхьана, аьтинга бетта 5-ча дий-нахьа, нийсденнад. Из, хетаргахьа, цаховш нийсденна хлама дац, хлана аьлча тахана-ра эрсий литературни мотт хьакхеллар сий-лахь-воккха эрсий оазархо Александр Сергее-вич Пушкин хиннав. Из мотт кхоачам боллаш дика ховш хиннав цунна. Нагахьа санна Шек-спира ингалисий меттацара 12 эзар дош мара ховш хиннадеце, Пушкина эрсий меттацара 20 эзар дош ховш хиннад. Цу масало кьабгга хьагойт, эрсий мотт из дика ховш хиннилга.

Цо ше ма аллара, дунен тларча дерригача кьа-машта, халкъяшта вовзаш а, царех дуккхачар метташка цун байташ екаш а ва Пушкин. Кхы-меттел зламича гIалгIай кьаман меттала даь-хад цун дуккха йоазош. Эггара хьалха из болх длаболабьрех хиннав Озанаькъан Илеза Ахь-мад. Цо наьна меттала даьхад Пушкина «Кав-каз», «Арион», «Чурт», «Кавказа есар», «Чкьаь-рийдоахархочохи чкьаьрилгахи бола фаьлг», «МозгIарахи цун болхлочох Балдахи бола фаьлг» яха йоазош. Цул совга, таржамаш деш, Александр Сергеевича байташ гIалгIай меттала яьхай Овшанаькъан Махьмада, Озанаькъан Сал-мана, Мутагаланакъан Хьажбикара, Чахкенаь-къан Ювсапа, Чахкенаькъан Саида, Гаьгенаь-къан Гирихана. Уж ерригаш цкьеяхай «Эрсий классика, таржам даь, гIалгIай меттала» яхача кхьа книжках латгача гуллама тлахьхьарча тома.

Эрсий метта а Пушкина а сий деш, уж лоархIаш цхьаца шоай йоазош а даьд мотти-герча оазархоша. Царех дукхагIчар шоай хье-хархо лоархIаш хиннав эрсий поэттах, цун-гара Юмалуш, деша говзалга кхоачаш хьа-баьхбаж уж, литературанна юкье бокъонца дIачIоагIбаллалца. Цу тайпара Пушкина хета-даь йоазош гу вайна Янданаькъан Жамалдий кхоллама юкье. Ешаргья вай царех «Пушкинга» яха цхьа байт:

«Хьо дунен Гуйренга ваьнна,
Уйлаех виза тахан латт;
Хьа иллех цецваьнна,
Хьона хьалхашка со а латт.

Зама мел йода, адам мел дах
Дунен тIара довргдац хьа сий,
Тха ханара волаш мо, хьо тхоца вах,
ДегIаца ца леле а длайха ций.

Дуккхабараша хьо иллешца хеставаьв,
Цхьабараша хьа чурта тIа зизаш дийхкад,
Аз а, хьо сайна дег чура везандаь,
Сай нана-лаьтга хьа чурта тIа денад.

Дукха аз сайца леладаь лаьтга,
Сай даьшга дийза хьаьна лаьтга,
Хьона даькъялдаь,
Аз хьо волча диллад».

Вайна дика довзача йоазонел совга, клеизигагIа довзаш дола йоазош а да Пушки-на. Масала, царех да «Истола тIа багIаш дийца кьамаьлаш». Царна юкье нийслу укх тайпара лоаца хабараш: «Пётр I аьннад: «Котам оалха-зар а дац, прапорщик эпсар а вац», иштта кхы дахо а. Кьаьстга клеизига довзаш хул дешархош-та а боккхагIчарна а поэта дезалца дувзаден-на хлама. Гетгара клеизига хул, Пушкина масса бер хиннад хьаала ховраш. Хетаргахьа, из дув-заденна да, цу тайпара хлама поэтах клеизига Юмадарца. Дерригаш дий бер хиннад цун: ши воI (Александр, Григорий), ши йоI (Мария, Ната-лья). Мария ший романа тIа хьоахьяь Лев Ни-колаевич Толстойс; йIаьха, сома клажарг йолаш

яр из, аьнна.

Вайна ховш ма хиллара, Пушкин духхьал поэт хинна Ийнавац. Из хиннав башха проза-ик а. Из ха йиш я «Капитана йоI», «Дубровский», «Барьшня—кье йоI», «Станцега хьежаш вар», «Веннач Иван Петрович Белкина повешташ», «Арзруме вахар», «Горюхина яхача юрта исто-ри», «Дагалоацамаш», «Пикови йоI», «Мисаре-ра бийсаш», «Кирджали», «Тепча тохар», «Лай дуIа» яха а кхьдола а йоазош Юдийшача. Иштта дувцаш да, Николай Васильевич Гогола цихеза «Ревизор» яхача пьесан сюжет цунна дагай-хийтар, хьалхьяьккхар Пушкин хиннав, яхаш.

Дуненна цихеза поэт кьел ловш ваьхав ший дезалца. Из венначул тлахьагIа, цунга дуккха декхараш доахкаш хиннад, яхаш дувц, хIаьта уж дIатекхад йоах паччахьа. Дика поэт вIаьхий хиннав оалаш хезадац сона вай мехка. Иштта я-кх цар кхел, кьел ла езаш. Тахан а дукха эр-гаяьннац из. Шоашка хьакхьяьча ахча, мича-хьа дIадохийтаргда ца ховш бус вай заман оа-зархой а, гулакхаш, из дIадахийта деза мотти-гаш дукха а ахча ше клеизига а хиларца. Сийле а гайна кхоач царга, уж байначул тлахьагIа. Мичча беса Пушкина вахар хиннадале а, карар-ча хана цунга кхоачаргволаш оазархо вац вай мехка, из эггара хьалха латгача классикех саг ва. Цунна тешал деш я Мутагаланакъан Хьаж-бикара цунна хетаяь «Пушкинга» яха байт:

«Книжка довза волавеннар,
Хьайгара мерздар даьлча санна,
Iа хьай бе волл, айю кьонал;
Кьамах валар башха доацаш,
Эрсий камаьршал дIахецаш,
Тела отг хьо цунна сердал.

Хьо гIалгIашта вала герташ,
ВагIар мезал мерзагIа хеташ,
Клеизига вийнавац со сега,
Накха увттош Гуйран фега.
Iа дегашта тела кхача
Лаьттан букъ тIа баржар аьлча,
Цу хьа бешара сом ца кхоаллаш,
Iаьржа-кIай вац го йиш йолаш.

Дукха вийцав гIалгIай меттала,
Йийцай из хьа гийла кьонал;
Гийла баьхача сай наха,
Цар дег чу хьо чIоагIагIа воахо.

Иразе кхьабчад хьога даькьа.
Хьона тIабоагIача новкьа,
Эзар бIаьсти енай, аьнна,
Сага гургьяц буц тIаьаьнна».

Пушкина а эрсий метта а ди цкьа мара ца дездой а бIарчча шера, уж шаккха а наьха де-гашта хIара дийнахьа эшаш, царна низ телаш, онк хьаллоатгадеш да. Пушкин аьлча, да-габох эрсий мотт; эрсий мотт аьлча, дагавох Пушкин, уж шоайла кьоастаде йиш яц, хлана аьлча цхьана хилча мара хилац царех низ бола эрсий дош.

Лораша бераша

Цѣраш ювлаш моттигаш хилар

Султиганькъан Йоакъап

Укх бетта 24-ча денгара 29-ча денга кхаччалца йолча хана, кхъ моттиге цѣи йоае оарцагІбаха безаш хилар цу гІулакхакх бехктокхаме бараш.

«Цѣи яргйоацаш лораде дезаш дола гІулакхаш бахархошта хьалхадоахаш, лорале яхаш, царга кхайкарал деш, боккха болх дІакхихьаб цѣи йоае оарцагІухараша», — йоах тхога бенача хоамо. Цу гІулакха болча болхлоша хьалхадоах, цѣрах хинна хатар нийсде оттачул дуккха аттагІа, дикагІа да наха, из цѣи ялара кхерам болча гІулакхех, бахьанех лоралуш.

Бахархошка кхайкарал ду цу дакъ тІарча болхлоша: «Боккъал лорале, цѣи ялара кхерам болча хІамаех! Йоагаш йола цѣи йите, юхера дІа ма аха! Кхъч-кхъчача цѣраш етташ дола гІулакх дита! Ма е шоашта а наха а хало!»

ГІалгІайчен пирстопаша цѣий дІачудалара гІулакха юкье дакъа лаьцар

Султиганькъан Йоакъап

ГІалгІай Республикан суда пирстопаша - Федеральни Урхаллен болхлоша, халкъашта юкьера берий Ди долаш, «Цѣий тохара ди» яха дика гІулакх дІадихьар Цѣий тохара йолча

республикан станце, аьлар «Сердало» газетага ГІалгІай Республике гІолла йолча Россѣ УФССП зарбан болх лелабераша.

«ГІалгІайчен суда пирстопаша каст-каста дІачулу цѣий,

цунца цар кІалхарбоах цѣий эшаш дола лазараш дараш.

Цар дика масал гойт цунца, мах баь варгвоаца гІулакх да цар дер, хІана аьлча цѣий ца хилча даргдоацаш дола лазараш дукха да вай наха юкье. Цул совгІа, дукха нах ба тахан «Сий

дола Россѣ донор» яха цѣи лелаш», - аьлар хьабайтача хоамо.

Хила деззача беса, цѣий дІачудалалехь, из саг могош вий хара анализаш дІачуэц. Цу тайпара лорий болх а дІабихьар, дезаш дола лорашца дагабалар а хилар.

Керда берий беш хьаелларгья

ГІаздананькъан Ахьмад

Кхоана, бераш лорадара долча ден хетадаь, керда берий беш хьаелларгья Инаркъе.

Хозача берий моттиго ший

налараш хьаелларгья, 220 зІамигача хьаьшашта моттигаш луш. «Демографи» яхача къаман проектага гІолла дІабихьаб из беркате болх. Цу юртгарча наха берашта лаьрхІа я из берий беш. Хьагуча суртах, из моттиг гетта-

ра езаенна тІазцаргья Инаркъерча бераша.

«Берий беш кийча я ший хьаьший тІазца. Тахан, еригача кабинеташка хьожаш, деррига кийча дий тохкаш, чакхдаьннад тхо. Таханарча дено дІадеххача тайпа-

ра, хоза тоаяь я берий моттиг. Ший зІамигача хьаьший шоллагІдола цІа хинна дІаоттаргья из», — дийцар тха газетага, МагІалбик кхалерча администрацена кулгал деча Къоастой Іаддал Хьамида.

Чан лар кораяь

Козой Мадина

Оалкама юхе уллача хьунагІа, йоккхача чан лар зийнай хьун тІахьожам беш лелараша.

ХьунагІа салагІа ухарашка дехар ду, боккъал а лоралуш хила, яхаш. Хьун юкье даа хІама кийчдеш багІараша теркалде деза, ча моллагІа даарий хьаж геттара чІоагІа дІакхеташ йолга. «ХІама кхорзаш, йотташ дагІаца шоана тІакхача тарлу ча, дІакхийттача хьажа тІехьа хьаена.

Чанцара вІашагІкхетар сакьердаме хетаргдац шоана, цунга хьежжа, даарий хьаж ца йоржаеш, мецьенна лелача чанах лорале!» — кхайкарал ду бахархошка.

«ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ» ПРАВИТЕЛЬСТВА РИ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ КОРРУПЦИИ +7 (8734) 55-11-57, ЕДИНЬИЙ ТЕЛЕФОН СЛУЖБЫ СПАСЕНИЯ 112

сердало

Главный редактор: Курскиева Х.А.

Адрес Правительства РИ: 360001, г. Магас, пр. И. Зязикова, 12.

Адрес редакции и издателя: Республика Ингушетия, 386101, г. Назрань, Тер. Центральный округ пр. И.Базоркина, 60. Тел.: 8 (8734) 77-11-84 Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована Управлением Россохранкультуры по ЮФО. Рег. номер ПИ № ФС 10-6526 от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены в компьютерном центре редакции газеты «Сердало». Время подписания номера по графику в печать: 31 мая 2023 г. Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не совпадать с позицией редакции. При перепечатке ссылка на газету обязательна. Письма, рукописи, фотографии, рисунки не рецензируются и не возвращаются. Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве «Южный регион», с готовых диапозитивов Адрес: 357600, Ставропольский край, г. Ессентуки, ул. Никольская, 5. Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

ГалгIайчен кIантий - пауэрлифтинге дунен чемпионаш

Гаягенакьян Мартина

ГалгIайчера спортсменаш дунен чемпионаш хилар пауэрлифтинга тайп-тайпарча категореех, аьлар «Сердало» газета корреспондентага ГалгIай Республикан спорта Министерстве.

«Спорте эггара чIоагIагIа хьяжа безам боагIаш яр Геленджика юхерча Дивноморске, майтсела бетта 26-ча денгара 28-ча денга кхаччалца, дIайихья спортивни яхьаш.

Доврбиканакьян Исроапилах дунен чемпион хилар пауэрлифтинг оалача яхье, цо Европа рекорд оттайир, цига дунен халкьяшта юкьерча спорта мастера декхар кхоачаш а деш. Газиканакьян Аслан а пауэрлифтингах дунен чемпион хилар, из спорта мастера боарам кхоачашбаь Iанзар, цо дунен рекорд а оттайир. Дунен чемпиона цIи елар Кокурхой Рустама МС категорех», — аьлар газетага.

ГалгIай Республикан культуран, спорта министерствос дег чура баркал оал Доврбиканакьян Исроапила, Газиканакьян Аслана, Кокурхой Рустама цу тайпарча лоархIамеча наьк тIа дIахьош хиннача яхьашка ГалгIайчен сий даккхарах. Могаш а болаш, духа спортивни наьк тIа толамаш а доахаш, бахалба уж.

Гобьявления

Ранее опубликованное в газете «Сердало» объявление об утере аттестата №00624003262916, выданный СОШ-Детский сад №1 в 2017 г. на имя Баркинхоева Ильяса Батыровича, считать недействительным.

Утерянный аттестат №00624008502897, выданный СОШ №4 с.п. Экажево в 2022 г. на имя Экажева Расула Тимерлановича, считать недействительным.

Вай спортсменаша дакъя лаьцар, регбех йолча яхье

Гаягенакьян Мартина

ГалгIайчен кьяонача спортсменаша дакъя лаьцар, «Дошо гом» оалача халкьяшта юкьерча яхье, из дIахьош яр Зеленоградски областе, аьлар «Сердало» газета кор-

респондентага Магас-Шахьяра спортах, туризмах, культурах йолча Центре.

Цу яхьашка дакъя лоацаш хилар 60 бер чудоагIа тоабаш. ГалгIайчен «Лоамаро» яхача вIашагIтехача

тоабо пхе ловзарах коталонаш яьхар, Москва-Шахьяра ЦСКА, Ногинск, Пенза, Долгопрудни, Калининградски област эшаеш. «Лоамарои» селий мехкара командей яхьеяьннача, котваьннар хиланзар. Цьхатарра дика лай-

зар шаккха тоаба.

Вай спортсменаш итгазалаьлар, бархIазза кот а баьлар.

«Лоамаро» командас даьхача толамашка хьежача, 13-гIча моттиге хилар уж», — аьлар хоамо.

ГалгIай футболисташа толам баьккхар «Испане кубке»

Гаягенакьян Мартина

ГалгIайчен футболисташ котбаьлар «Испане Кубок» яккхара тIехья дIахьоча цьхан ловзаре, аьлар «Сердало» газета корреспондентага Мо-

скверча вай массазарча викалаша.

«Москва-Шахьяра футбол езарий лиган яхье «Сантос» команда котьяьлар «Леванта» ко-

мандал, чот 4:3 йолаш. Ловзара тохам бича, дикагIвола футболист лаьрхIар Кхоартой Iаьлах. Из котало бахьан долаш, кьяонача футболисташа дакъя лоацаргда финала юкьебаха бокьо яккхара ловзарашка», — йоах

хоамо.

«Оаха даькьялабувц вай чемпионаш, хьежаш а да, цар керда толамаш дахарга», — аьлар ГалгIай Республикан массазарча викалий доакьяшхоша.